

Predizborna
PRIZMA
TVCG

monitoring informativnog programa javnog servisa TVCG tokom predizborne kampanje za parlamentarne izbore i lokalne izbore u Andrijevici, Budvi, Gusinju i Kotoru 2016.

Centar za građansko obrazovanje
Centre for Civic Education

Predizborna

PRIZMA

TVCG

monitoring informativnog programa javnog servisa TVCG
tokom predizborne kampanje za parlamentarne izbore i
lokalne izbore u Andrijevici, Budvi, Gusinju i Kotoru 2016.

Novembar, 2016.

PREDIZBORNA PRIZMA TVCG

- monitoring informativnog programa javnog servisa TVCG tokom predizborne kampanje za parlamentarne izbore i lokalne izbore u Andrijevici, Budvi, Gusinju i Kotoru 2016. –

Izdavač:

Centar za građansko obrazovanje (CGO)

*Centar za građansko obrazovanje
Centre for Civic Education*

Biblioteka:

Demokratija

Urednica:

Daliborka Uljarević

Autori:

Damir Nikočević

Svetlana Pešić

Saradnica na publikaciji:

Isidora Radonjić

Dizajn i produkcija:

Centar za građansko obrazovanje (CGO)

Lektura i korektura:

Centar za građansko obrazovanje (CGO)

ISBN 978-86- 85591-78- 5

COBISS.CG-ID 31689232

Sadržaj

Uvod	6
Zakonodavni okvir	9
Pregled nalaza	13
Dnevnik 2	13
Opšte informacije.....	13
Demokratska partija socijalista (DPS).....	15
Demokratski front (DF).....	17
Velika koalicija Ključ (DEMOS, SNP, URA).....	18
Demokratska Crna Gora (DCG/Demokrate).....	19
Socijaldemokratska partija (SDP).....	20
Bošnjačka stranka.....	21
Socijaldemokrate Crne Gore (SD)	22
Koalicija „Albanci odlučno“ (FORCA, DUA, Albanska alternativa).....	23
Hrvatska građanska inicijativa (HGI).....	23
Pozitivna Crna Gora (PCG).....	24
Ostali izborni akteri.....	25
Uporedni nalazi.....	26
Intervju	30
Debate – parlamentarni izbori	31
Debate – lokalni izbori	33
Zaključci i preporuke	34
Literatura	36

Uvod

Izveštaj „Predizborna prizma TVCG“ Centra za građansko obrazovanje (CGO) nastao je u okviru programa *Mediji i demokratija*. CGO je pratio izvještavanje RTCG u periodu od posljednje podnešene liste za parlamentarne izbore 2016, za što je rok bio 20. septembar 2016, do završetka izborne šutnje, odnosno 16. oktobra 2016. *Glavni cilj* ove analize je informisanje javnosti o izvještavanju TVCG tokom predizborne kampanje i podsticanje diskusije o objektivnosti i kvalitetu izvještavanja na TVCG kao servisu svih građana Crne Gore, ali i potrebi inoviranja trenutnog načina izvještavanja o izborima.

Monitoring izvještaj daje pregled zastupljenosti političkih aktera u analiziranom periodu na javnom servisu, preciznije na TVCG,¹ kao i načina predstavljanja aktera u ključnim informativnim emisijama tokom predizbornog perioda i izborne šutnje. **S obzirom da je RTCG javni servis koji ima nacionalnu pokrivenost, a služi informisanju i edukaciji građana, kao i zadovoljavanju njihovih potreba za pravovremenom i tačnom informacijom, objektivnost u izvještavanju je neprikosnovena potreba za razvoj demokratski osviještene javnosti i kulture slobodnog izbora pri glasanju.**

Posmatračka misija OEBS/ODILJP u Crnoj Gori tokom parlamentarnih izbora 2016, u svom Privremenom izvještaju za period od 08. do 28. septembra 2016. konstatuje: „*Medijsko okruženje u zemlji je raznovrsno i karakterišu ga mediji podijeljeni po političkoj osnovi. Pravni okvir predviđa opšte obaveze medijskog praćenja tokom predizborne kampanje i uglavnom se fokusira na obaveze javnih servisa koje se odnose na raspodjelu besplatnog vremena emitovanja. Agencija za elektronske medije je regulatorno tijelo koje nadgleda usklađenost rada elektronskih medija sa pravnim okvirom. Osnovan je i skupštinski Odbor za praćenje sprovođenja zakona u dijelu koji se odnose na medije*“. U izvještaju se dalje navodi: „*U skladu sa izbornim zakonom, nacionalni javni servis RTCG 1 obezbjeđuje kandidatima dnevno 200 sekundi besplatnog vremena za politički marketing. Pored toga, svaka lista ima na raspolaganju deset minuta za emitovanje početne i završne izborne konvencije i tri trominutna bloka za prikazivanje snimaka sa tri konvencije po izboru stranke*“.²

Od v.d. urednika Prvog programa TVCG, Aleksandra Mirkovića, javnost je u septembru 2016. obaviještena da je TVCG otišao korak dalje i uz pomoć OEBS-a obezbijedio eksperta iz javnog servisa jedne od zemalja EU „*koji će pomoći, kako bi ova predizborna kampanja na TVCG protekla u što boljem redu*“.³

Ranije, prilikom posjete Crnoj Gori, u februaru 2016, i izlaganja na konferenciji «*Sloboda izražavanja i odgovornost medija*», predsjednik Venecijanske komisije Đani Bukikijo poručio je da je uloga medija fundamentalna u predizbornom periodu, a naročito tokom izborne kampanje. Dalje je ocijenio da je suštinski bitno dati građanima slobodu da formiraju sopstveno mišljenje. „*Tim mišljenjem se može manipulirati, od pristrasnih medija. Međutim, neutralnost javnih medija je od suštinskog značaja za slobodno izražavanje i pravo glasa*“, naglasio je on.⁴

1 Nije analiziran Radio Crne Gore niti portal RTCG

2 <http://www.osce.org/me/odihr/elections/montenegro/270851?download=true>

3 <http://www.rtcg.me/vijesti/drustvo/140941/rtcg-spremna-da-kvalitetno-prati-kampanju.html>

4 <http://www.cdm.me/drustvo/crna-gora/neprihvatljivo-je-da-javni-servisi-izbjegavaju-eticke-standarde>

Uzorak

Tokom 26 dana monitoringa, CGO je primijenio kvantitativnu i kvalitativnu analizu izvještavanja. Kriterijumi za izbor emisija na javnom servisu TVCG koje su obuhvaćene monitoringom bili su: gledanost, zastupljenost političkih aktera koji nastupaju na izborima i bavljenje temom izbora, kao i potencijalni uticaj koji imaju na birače. U tom okviru, predmet analize bili su centralna informativna emisija **DNEVNIK 2**, kao i specijalne emisije - **Intervju**, **Debata** sa predstavnicima lista za parlamentarne izbore 2016, **Debata** sa predstavnicima lista za lokalne izbore u Budvi, Kotoru, Gusinju i Andrijevići. Dodatno, tim CGO-a pratio je emisije **Akcenti** i **Crveni telefon**, ali se one nisu našle u konačnoj obradi jer nisu uključivale izborne aktere u ovom periodu. Dodatno, analiza ne uključuje ni emisiju **Predstavljanje programa, partija i koalicija**, jer je ta emisija lišena bilo kakve uredničke intervencije i sastoji se od najave od strane voditelja/voditeljke i izlaganja predstavnika izborne liste do 30 minuta.

CGO tim je u predizbornoj kampanji, tokom 26 dana, pratio:

- Prostor koji je dat političkim akterima na javnom servisu;
- Način predstavljanja aktera;
- Teme koje su zastupljene;
- Poštovanje Kodeksa novinara u izvještavanju;
- Poštovanje izbornog i medijskog zakonodavstva.

Metodologija

Predmet analize bio je sadržaj emisije/priloga, ali i kontekst, i način na koji se određeni akter ili tema obrađuje.

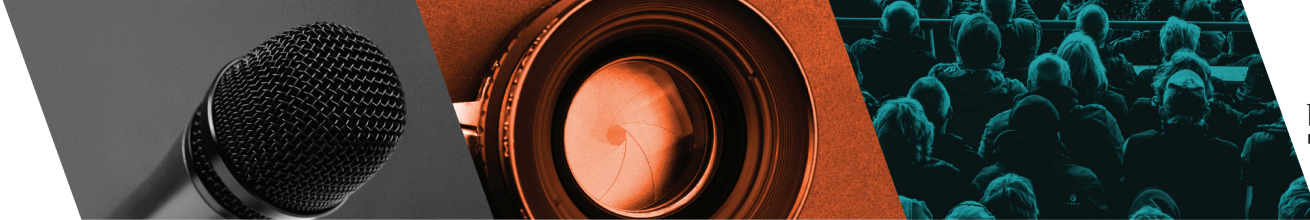
U odnosu na ovaj pristup, pored prikupljenih statističkih podataka, rezultat monitoringa je i detaljna analiza zastupljenosti u izvještavanju političkih aktera koji su se nalazili na izbornim listama za predstojeće izbore.

Kvantitativna i kvalitativna analiza

Tokom posmatranog perioda mjereno je ukupno **vrijeme** posvećeno određenom akteru (direktno i indirektno) i **ton** kojim je isti predstavljen - krajnje negativno, negativno, neutralno, pozitivno, ili navijački/afirmativno, a sa ciljem identifikovanja eventualnih razlika u predstavljanju pojedinih političkih aktera.

Za potrebe mjerenja korištena je sljedeća skala, koja se odnosi na to kakav se utisak nudi gledaocima, u smislu predstavljanje subjekata ili tema u datoj emisiji/prilogu:

- Krajnje negativno – 1;
- Negativno – 2;
- Neutralno – 3;
- Pozitivno – 4;
- Navijački/afirmativno – 5.

- 1 – pokazuje da je određeni akter prikazan u veoma negativnom smislu, koji sadrži negativne konotacije, komentare ili jednostrane kritike na račun aktera (ton predstavljanja i aktera I konteksta (pozadine) su negativni);
- 2 – očigledan je negativan stav (ton predstavljanja aktera III konteksta je negativan);
- 3 – daje neutralnu sliku (neutralan ton predstavljanja aktera I konteksta) ;
- 4 - očigledan je pozitivan stav (ton predstavljanja aktera III konteksta je pozitivan) ;
- 5 – očigledan je veoma pozitivan stav, postavljanje afirmativnih pitanja, dominantan prostor za odgovor (ton predstavljanja aktera I konteksta pozitivan).

Takođe, ocjenjivana je primjena etičkih i programskih principa, profesionalnih standarda i poštovanje Pravila o izvještavanju RTCG o sadržini predizborne kampanje za parlamentarne izbore 2016, kao i Pravila o izvještavanju RTCG o sadržini predizborne kampanje za lokalne izbore 2016. u Budvi, Kotoru, Gusinju i Andrijevići.

Posebna pažnja bila je usmjerena na izbalansiranost ili neizbalansiranost odnosno pružanje ili uskraćivanje jednakih šansi u predstavljanju izbornih lista. Takođe, fokus je bio na predstavljenom sadržaju i načinu plasiranja informacija, a procjenjivan je i opšti kvalitet izvještavanja na osnovu informativnog značaja.

Monitoring tim je prikupljao podatke o:

- Odabiru i raznovrsnosti sagovornika;
- Pozicioniranosti u emisijama;
- Relevantnosti tema;
- Poznavanju teme od strane novinara;
- (Ne)pristrasnosti novinara.

Prilikom koncipiranja metodologije i kontrole kvaliteta, važnu savjetodavnu podršku timu CGO-a dao je novinar Duško Vuković, kojem CGO duguje zbog toga posebnu zahvalnost.

Zakonodavni okvir

“Mediji u Republici Crnoj Gori su slobodni. U Republici Crnoj Gori zabranjena je cenzura medija. Republika Crna Gora obezbjeđuje i jamči slobodu informisanja na nivou standarda koji su sadržani u međunarodnim dokumentima o ljudskim pravima i slobodama (OUN, OEBS, Savjet Evrope, EU)”⁵.

*Zakon o javnim radio difuznim servisima Crne Gore*⁶ obavezuje nacionalni javni servis, da u vrijeme predizborne kampanje, u skladu sa posebnim pravilima, obezbjeđuje ravnomjerno predstavljanje političkih stranaka, koalicija i pojedinaca. Vodeći se standardima profesionalne etike i kvaliteta, RTCG je dužna da kreira programske sadržaje koji nemaju primjese bilo kojeg oblika diskriminacije ili socijalne različitosti. Među 17 obaveza koje definišu sadržaje, Zakon prepoznaje i obavezu obezbijedenja prostora za otvoreno i slobodno izražavanje različitih mišljenja i stavova o pitanjima od javnog interesa, doprinos poštovanju i unapređivanju osnovnih ljudskih prava i sloboda, demokratskih vrijednosti i institucija, pluralizma ideja, kulture javnog dijaloga, jezičkih standarda, privatnosti i digniteta licnosti. Sadržaji dodatno treba da, između ostalog, podstiču razvoj i unapređivanje demokratske kulture društva.

Podnosioci izbornih lista imaju pravo da, od dana potvrđivanja izborne liste do kraja izborne kampanje, posredstvom RTCG, kao i regionalnih i lokalnih javnih emitera, u okviru istih dnevnih termina, odnosno rubrika, svakodnevno, u jednakom trajanju i besplatno obavještavaju građane o svojim kandidatima, programima i aktivnostima.⁷

Zakon o elektronskim medijima propisuje i da su zarad javnog interesa u oblasti informisanja javni emiteri dužni da, između ostalog, “u vrijeme predizborne kampanje, na osnovu posebnih pravila, obezbjeđuju ravnopravno predstavljanje političkih stranaka, koalicija i kandidata koji imaju prihvaćene kandidature i izborne liste”⁸.

RTCG je uoči parlamentarnih izbora 2016. objavio u dva navrata *Pravila o izvještavanju RTCG o sadržini predizborne kampanje za parlamentarne izbore koji će se održati 16. oktobra 2016. godine*⁹, kao i *Pravila o izvještavanju RTCG o sadržini predizborne kampanje za lokalne izbore koji će se održati 16. oktobra 2016. u Budvi, Kotoru, Gusinju i Andrijevici*¹⁰

⁵ Zakon o medijima - Sl. list RCG, br. 51/02, 62/02

⁶ Zakon o javnim radio difuznim servisima - Sl. list Crne Gore, br. 79/08

⁷ Zakon o izboru odbornika i poslanika - Sl. list RCG, br. 16/2000 - prečišćeni tekst, 9/2001, 41/2002, 46/2002, 45/2004 - odluka US, 48/2006 i 56/2006 - odluka US i "Sl. list CG", br. 46/2011, 14/2014, 47/2014 - odluka US i 12/2016 - odluka US

⁸ Zakon o elektronskim medijima - Sl. list Crne Gore, br. 46/10, 40/11, 53/11

⁹ <http://www.rtcg.me/sw4i/download/files/article/P%20R%20A%20V%20I%20L%20A%20za%20parlamentarne.docx?id=1105>, 19.07.2016. <http://www.rtcg.me/sw4i/download/files/article/P%20R%20A%20V%20I%20L%20A%20za%20parl.%20izbore%20NOVA.docx?id=1203>, 5.10.2016.

¹⁰ <http://www.rtcg.me/sw4i/download/files/article/PRAVILA%20za%20lokalne%20izbore.docx?id=1104>, 5.08.2016.

Ovim pravilima, RTCG se obavezala da javnosti pruži tačnu, korektnu i izbalansiranu informaciju o izbornom postupku i o stavovima predstavnika svake potvrđene izborne liste o različitim temama u predizbornoj kampanji: "Cilj izvještavanja o predizbornoj kampanji je da se obezbijedi objektivna informisanost javnosti o izbornim programima i izbornim aktivnostima izbornih lista, kako bi glasači mogli da izvrše adekvatan izbor"¹¹.

Na osnovu profesionalnih principa, standarda, programskih načela i principa javnog servisa, RTCG je dužna da, u skladu sa materijalnim i tehničkim mogućnostima, kontinuirano predstavlja javnosti sve dostupne i relevantne informacije o toku i sadržini predizborne kampanje, a kroz izvještaje u informativnom programu i predstavljanje izbornih programa u drugim emisijama i debatama, obavezala se da vodi računa o balansu i ravnopravnosti, ne stavljaajući u privilegovan položaj bilo koju izbornu listu, navodi se u Pravilima.

Pravo na predstavljanje izbornih programa i izbornih aktivnosti, na programima RTCG, počinje danom potvrđivanja izbornih lista od Državne izborne komisije, i traje do početka izborne ćutnje¹².

Prema ovim Pravilima, termine emitovanja i dužinu trajanja posebnih programskih blokova na RTCG utvrdiće programsko-uređivački tim, vodeći računa o ravnomjernoj zastupljenosti svih izbornih lista u skladu sa Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o izboru odbornika i poslanika¹³. RTCG se obavezao da se neće ograničavati samo na izvještavanje o događajima koje organizuju političke partije već će tragati i za informacijama iz drugih izvora, poštujući profesionalne principe i standarde i vodeći računa o ravnopravnosti izbornih lista¹⁴.

Takođe, prilikom izvještavanja u predizbornoj kampanji RTCG se obavezala da se rukovodi principima **nezavisnosti, ravnopravnosti, uravnoteženosti i nepristrasnosti**. To podrazumijeva da će se rad RTCG u toku predizborne kampanje zasnivati na uređivačkoj nezavisnosti i da neće favorizovati nikog od učesnika, da javni servis mora obezbijediti svim izbornim listama ravnomjeran pristup programima, bez diskriminacije po bilo kojem osnovu, te da će izvještavanje o izbornim akterima biti uravnoteženo, kao i da će javni servis primjenjivati jednake kriterijume za sve ispoljene stavove i da neće promovisati sopstvene stavove o učesnicima predizborne kampanje. Ovo uključuje i neobjavlivanje novinarskih komentara u informativnim emisijama, kao i da izvještaji o aktivnostima državnih organa, funkcionera i predstavnika lokalne samouprave, na njihovim redovnim državnim poslovima u vrijeme predizborne kampanje, ne smiju sadržati poruke izborne i stranačke propagande¹⁵. Konačno, princip profesionalizma i novinarske etike mora se dosljedno poštovati i u informativnim emisijama i priložima o radu institucija sistema.

Što se tiče sadržaja koji služe predstavljanju programa i aktivnosti izbornih lista koje je proglasila Državna izborna komisija, propisano je da isti budu posebno označeni i jasno odvojeni od ostalih programskih sadržaja, dok u utvrđenom terminu za predstavljanje izborne liste mogu da koriste i vlastiti audio i video materijal¹⁶.

---

¹¹ Pravila o izvještavanju RTCG o sadržini predizborne kampanje za parlamentarne izbore koji će se održati 16. oktobra 2016. godine, Član 3

¹² Ibid, Član 4

¹³ Ibid, Član 1

¹⁴ Ibid, Član 2

¹⁵ Ibid, Član 6

¹⁶ Ibid, Član 13

RTCG se obavezala da će u formi debatne emisije na Radiju i TV omogućiti suočavanje izbornih lista.

Prema ovim pravilima izborne liste su na RTCG trebale biti predstavljene:

- Dnevno - u posebnim blokovima u informativnim emisijama: *Vijesti, Dnevnik 1, 2 i 3, Novosti dana*;
- Predstavljanjem programa izbornih lista u trajanju od 30 minuta, uz medijaciju novinara RTCG;
- Izvještajem sa promotivnih skupova dva puta dnevno, a koje odrede izborne liste (trajanje 3 min.);
- Reportažom sa prvog i završnog promotivnog skupa (trajanje 10 min; reportažu može da uradi i medijski pool izborne liste);
- Kroz dvije debate sedmično, u trajanju od 120 minuta na određene teme, pod ravnopravnim uslovima (ukupno 6 debata);
- Emitovanjem intervjua sa nosiocima izbornih lista, u trajanju od 60 minuta, tokom kojeg bi odgovarali na pitanja iz tačno utvrđenih oblasti;
- Završnim sučeljavanjem nosilaca izbornih lista, u trajanju od 120 minuta¹⁷.

Programski principi i profesionalni standardi¹⁸ predstavlja dokument kojim se elaboriraju obaveze, ciljevi, profesionalni standardi, zatim standardi produkcije, privatnost i prikupljanje informacija, izvještavanje o izuzetnim događajima, profesionalna sredstva, prikrivene metode prikupljanja vijesti, obrada informacija, arhivski materijal, poštovanje shvatanja slušalaca i gledalaca, programi od posebnog interesa, predstavljanje pojedinih dijelova društva, i uticaj na program.

U njemu su posebno obrađene obaveze RTCG kao javnog servisa gdje se ističe da „RTCG kao javni, radio – difuzni servis građana, obezbjeđuje informisanje građana Republike Crne Gore na nivou standarda koji su sadržani u međunarodnim dokumentima o javnom elektronskom emitovanju“¹⁹. Pod ovim se podrazumijevaju i opšti principi na kojima se zasniva ostvarivanje uloge RTCG kao javnog servisa - **univerzalnost, raznolikost, nezavisnost i prepoznatljivost**.

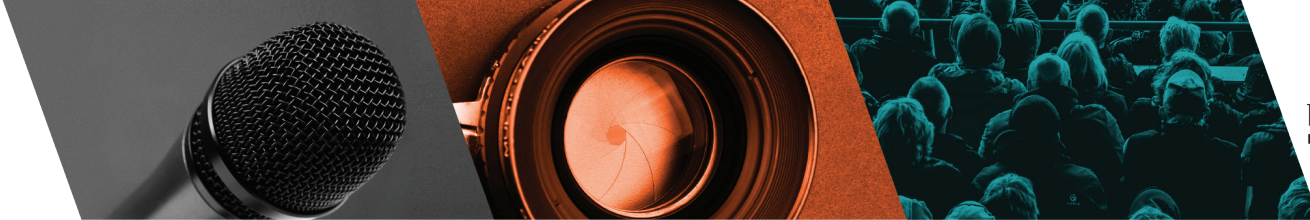
U okviru ciljeva RTCG ističe se da RTCG “izlazi u susret zahtjevima i interesima slušalaca i gledalaca, u skladu sa odredbama Zakona o RTCG i Statuta RTCG”. Između ostalog, jedan od ciljeva RTCG je i **pravovremeno, sveobuhvatno, objektivno, uravnoteženo i vjerodostojno obrađivanje događaja** u Crnoj Gori, regionu i šire, podržavajući fer i konstruktivan dijalog na lokalnom, regionalnom i nacionalnom nivou.

Dalje, propisuje se primjena principa tačnosti, objektivnosti, cenzure, provjeravanja činjenica, kredibiliteta, prava na odgovor i ispravku, javnosti rada, pravednosti, jezika, promocije jezika, kulture i umjetnosti, pristupa javnosti važnim događajima, spektra tema, uravnoteženosti izvještavanja, uravnoteženosti u informisanju u dramama i dokumentarcima, izvještavanju o radu Parlamenta, izvještavanju o političkim partijama, predizbornim kampanjama, odnosima sa vojskom, odnosima sa policijom.

¹⁷ Ibid, Član 16

¹⁸ http://www.rtcg.me/sw4i/download/files/article/principi_i_standardi_rtcg.pdf?id=81

¹⁹ http://www.rtcg.me/sw4i/download/files/article/principi_i_standardi_rtcg.pdf?id=81

Vezano za predizborne kampanje, naglašava se da će se u skladu sa Zakonom o javnim i radio difuznim servisima donijeti posebna pravila kojim će se RTCG služiti u ovom periodu.

Kada su u pitanju odnosi sa državnim organima, RTCG mora biti nezavisan i autonoman javni servis, iako je osnovan od strane države. "Uređivački timovi i novinari saraduju sa državnim organima na ravnopravnoj osnovi i ne primaju niti izvršavaju njihova naređenja. Programi RTCG pružaju integralne i detaljne izvještaje o radu Vlade i drugih državnih organa i tačno i detaljno prenose stavove opozicije i predstavnika građanskog sektora. Urednici i novinari treba da zadrže profesionalnu distancu od svih instrumenata vlasti, jer u suprotnom mogu ugroziti integritet RTVCG".²⁰

Zakon o izboru odbornika i poslanika uređuje pitanje učešća državnih funkcionera i funkcionera lokalne samouprave, koji mogu, u vrijeme izborne kampanje, nastupati kao predstavnici izbornih lista i mogu, u svojim medijskim nastupima na elektronskim javnim, komercijalnim i neprofitnim medijima, promovisati izborne programe i izborne liste na način i u obimu u kojemu se ovim zakonom propisuje medijsko predstavljanje predstavnika izbornih lista u izornoj kampanji²¹. Ovim funkcionerima je zabranjeno da, "u vrijeme izborne kampanje, svoje medijske nastupe u ulozi državnog ili drugog javnog funkcionera zloupotrijebe i iskoriste za reklamiranje ili reklamiranje izborne liste i/ili njenog izbornog programa".

---

²⁰ http://www.rtcg.me/sw4i/download/files/article/principi_i_standardi_rtcg.pdf?id=81

²¹ Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o izboru odbornika i poslanika, Službeni list RCG br. 46/2001

Pregled nalaza

Dnevnik 2

Opšte informacije

Ključni dio analiziranog predizbornog informativnog programa TVCG-a bila je centralna informativna emisija – *Dnevnik 2*.

U periodu od 21. septembra (prvi dan po isteku roka za predaju lista) do 16. oktobra (izborni dan) 2016, tim Centra za građansko obrazovanje (CGO) analizirao je 26 *Dnevnika 2* u ukupnom trajanju od 17 sati 37 minuta i 39 sekundi. Praćen je i *Dnevnik 3*, obzirom na ranija česta odstupanja u izvještavanju ove dvije informativne emisije. No, tokom predizborne kampanje nisu primjećene značajne razlike u tom dijelu, pa stoga nije ni bio predmet posebne analize.

Skoro šest i po sati, preciznije **šest sati, 22 minuta i 23 sekunde** ili **35,81%, Dnevnika 2 od ukupne minutaže bilo je posvećeno izborima** odnosno onom dijelu koji je CGO konkretno analizirao – svim priložima u kojima se pominju partije, kao i pojedinci koji su na listama političkih partija i koalicija učesnica parlamentarnih i lokalnih izbora u oktobru 2016. Važno je naglasiti da u analizirano vrijeme nisu uračunati pojedinci koji formalno nisu bili na listama, ali su aktivno učestvovali u kampanji određenih partija i koalicija na indirektnan način. Na primjer, Aleksandar Andrija Pejović formalno nije bio na listi (što je bio ključni kriterijum na osnovu koga su rađene analize!), i posljedično sve njegove aktivnosti kao glavnog pregovarača su tretirane kao takve u *Dnevniku 2*, a nisu vezivane za partiju. Istovremeno, Pejović je nastupao ispred Demokratske partije socijalista (DPS) na debati organizovanoj na TVCG 30. septembra 2016. što je predmet posebne analize u drugom dijelu publikacije, kao i još nekoliko sličnih primjera.

Izborni blok, kao posebna tematska cjelina u okviru *Dnevnika 2*, imao je ukupno trajanje od *tri sata, 45 minuta i 41 sekunde* što je 55,51% od ukupnog vremena koje je posvećeno izbornim akterima, a što je skoro 20% (19,88%) od ukupnog trajanja svih *Dnevnika 2* u periodu od 21. septembra do 16. oktobra 2016.

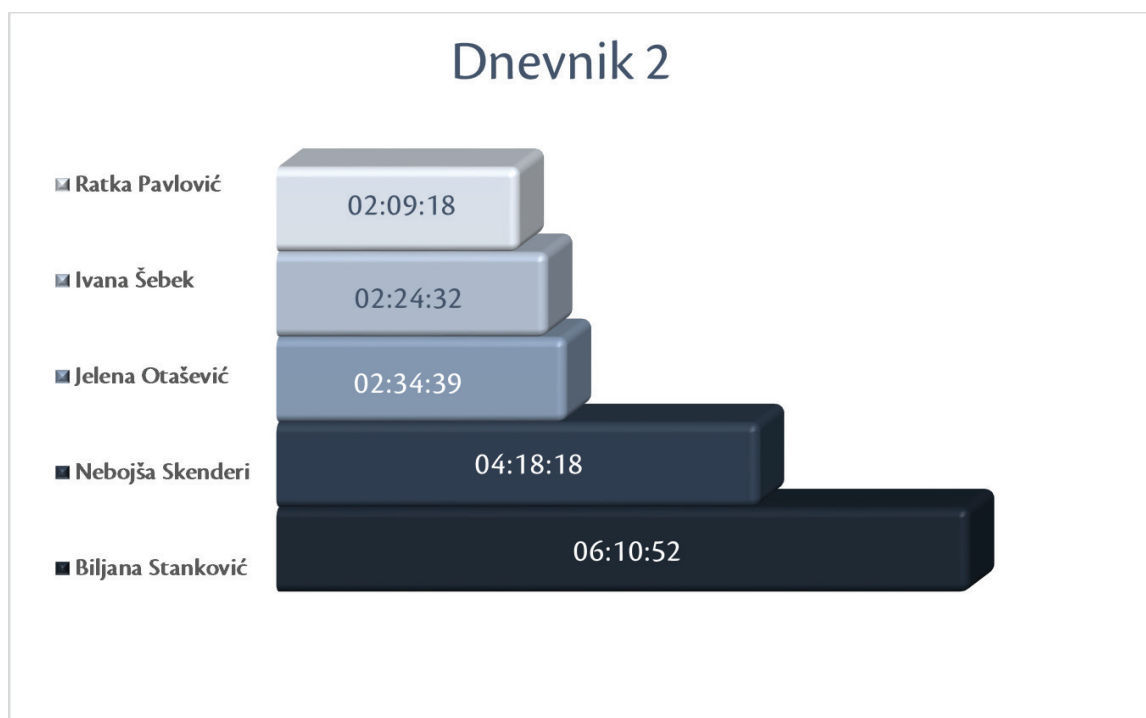

Grafik 1. Ukupno trajanje *Dnevnika 2*, vrijeme posvećeno izbornim akterima, vrijeme trajanja izbornog bloka

Treba istaći da je tokom trajanja izborne šutnje, a na dan izbora, TVCG u svojim informativnim emisijama koji su bile frekventnije u odnosu na uobičajene termine (zbog izbora) objavljivala informacije o slučaju «državnog udara», što je prema ocjenama predstavnika opozicije uticalo na izbornu izlaznost i njeno opadanje tokom dana u odnosu na jutarnje termine. Ipak, i pored ovih političkih ocjena, teško je novinarski zanemariti takvu vijest jer se tiče bezbjednosti države, a posebno uzimajući u obzir da su takve informacije dolazile od strane državnih institucija. Ostaće otvoreno pitanje, na koje teško da će iko moći dati pouzdan odgovor, u kojoj mjeri i na koji način je ta vijest, koju su prenijeli svi mediji, uticala na sami izborni dan i način glasanja.

Od 26 analiziranih predizbornih *Dnevnika 2*:

- 1) Devet je uređivala i vodila Biljana Stanković u ukupnoj trajanju od šest sati, 10 minuta i 52 sekunde, odnosno 35,14%;
- 2) Šest je uređivao i vodio Nebojša Skenderi u ukupnom trajanju od četiri sata, 18 minuta i 18 sekundi, odnosno 24,06%;
- 3) Četiri je uređivala i vodila Jelena Otašević u ukupnom trajanju od dva sata, 34 minuta i 39 sekundi, odnosno 13,49%;
- 4) Četiri je uređivala i vodila Ivana Šebek u ukupnom trajanju od dva sata, 24 minuta, 32 minute, odnosno 12,91%;
- 5) Tri je uređivala i vodila Ratka Pavlović u ukupnom trajanju od dva sata, devet minuta, 18 sekundi, odnosno 12, 04%;

Grafik 2. Vremenski presjek - urednici i voditelji *Dnevnika 2* od 21. septembra do 16. oktobra 2016.

U narednim poglavljima, analiziramo sve političke subjekte koji su u predizbornom periodu bili zastupljeni na TVCG sa posebnim osvrtom na partije i koalicije koje su obezbijedile parlamentarni status, kao i Pozitivnu Crnu Gora kao vanparlamentarni političkih subjekt ali koja je značajno bila zastupljena u predizbornom periodu u *Dnevniku 2*.

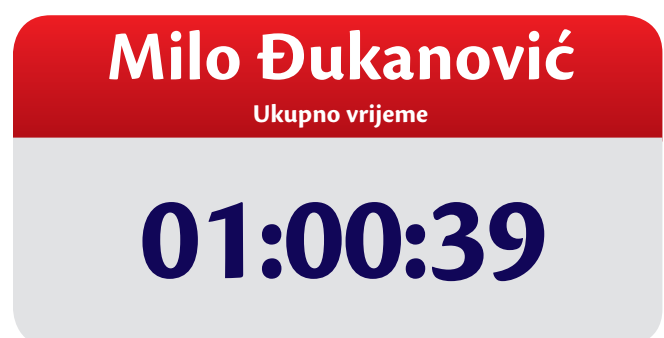
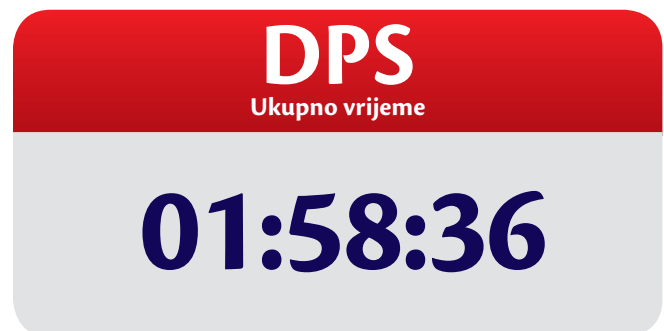
Demokratska partija socijalista (DPS)

Demokratska partija socijalista (DPS) je tradicionalno označavana kao struktura koja kontroliše uređivačku politiku javnog servisa RTCG. Ipak, sa formiranjem Vlade izbornog povjerenja, kojoj je prethodila promjena u uređivačkoj strukturi RTCG, primjetan je napredak u izbalansiranosti informativnog programa. No, interesantno je napomenuti da je dugogodišnji novinar i urednik emisije „U centar“ Andrija Nikolić na oktobarskim parlamentarnim bio kandidat upravo DPS-a²².

Od ukupnog vremena posvećenog izbornim akterima (šest sati, 22 minuta i 23 sekunde), DPS je, sa svojim kandidatima za poslanike, bio zastupljen jedan sat, 58 minuta i 36 sekundi što je ubjedljivo najviše u odnosu na sve ostale izborne aktere. Potrebno je notirati dvije činjenice ovom prilikom. Prvo, u navedeno vrijeme uračunati su prilozi u kojima se predstavnici DPS-a pojavljuju u svojstvu izvršne vlasti. Naime, tokom same kampanje bilježi se enorman skok broja događaja, poput otvaranja novih objekata, početka novih investicija, potpisivanja ugovora o saradnji, obilazaka puteva, itd, što je očito iskorišteno za promociju izvršne vlasti, a u cilju besplatnog političkog marketinga koji dobija zbog važnosti ovakvih projekata za ukupnu zajednicu. Drugo, u navedeno vrijeme *Dnevnika 2* nisu uračunati svi pojedinci koji su na funkcijama zahvaljujući političkoj moći i izboru DPS-a, recimo ministar ekonomije Vladimir Kavarić ili glavni pregovarač Aleksandar Andrija Pejović, jer se nisu nalazili na izbornoj listi te partije. Ministar ekonomije se tako npr. pojavljuje u prilogu od 29. septembra a koji se tiče potpisivanja ugovora o gradnji drugog bloka Termoelektrane u Pljevljima, dok se glavni pregovarač, npr. u svojstvu svoje profesionalne funkcije, pojavljuje u prilogu *Dnevnika 2* dana 15. oktobra a koji se tiče susreta pregovaračkih timova sa EU Crne Gore i Srbije u Herceg Novom.

U odnosu na ukupno vrijeme koje je posvećeno ovoj partiji, nosilac liste, Milo Đukanović bio je zastupljen jedan sat i 39 sekundi. Dakle, više od polovine vremena koje je u *Dnevniku 2* bilo posvećeno DPS-u zauzeo je nosilac liste, Milo Đukanović, što ukazuje na njegov značaj za kampanju te partije.

²² O izbalansiranosti različitih stavova na RTCG više informacija je dostupno u analizi CGO-a «Kroz čije pogleda nam RTCG predstavlja crnogorsku realnost?», <http://media.cgo-cce.org/2016/07/cgo-cce-kroz-cije-pogleda-nam-rtcg-predstavlja-crnogorsku-realnost.pdf>

Kada je riječ o izbornom bloku, kao o posebnoj tematskoj cjelini u okviru *Dnevnika 2*, DPS je bio zastupljen 24 minute i 51 sekunde, od čega nosilac liste Milo Đukanović 21 minut i 39 sekundi.

DPS
Izborni blok

00:24:51

Milo Đukanović
Izborni blok

00:21:39

Analizirajući zastupljenost DPS-a u *Dnevniku 2*, primjetno je da je veliki broj priloga bio posvećen upravo gore navedenom naglom rastu prigodnih i protokolarnih događaja, a u kojima su učestvovali predstavnici izvršne vlasti koji su ujedno na izbornoj listi DPS-a. Primjeri su brojni, poput: posjete Đukanovića crnogorskoj dijaspori nakon što je prisustvovao 71. zasjedanju Generalne Skupštine UN (*Dnevnik 2*, 21. septembar), otvaranje Biočkog stana (*Dnevnik 2*, 24. septembar), posjeta Đukanovića rudarima u Pljevljima povodom Dana rudara (*Dnevnik 2*, 24. septembar), otvaranje avanturističkog parka od strane Branimira Gvozdenovića gdje on koristi priliku da iznese što je sve učinjeno u oblasti turizma (*Dnevnik 2*, 27. septembar), potpisivanje ugovora o izgradnji drugog bloka Termoelektrane Pljevlja (*Dnevnik 2*, 29. septembar), petominutno uključenje uživo ministra turizma Branimira Gvozdenovića povodom Dana regionalnog vodovoda (*Dnevnik 2*, 29. septembar), polaganje podvodnog energetskog kabla (*Dnevnik 2*, 4. oktobar), posjeta premijera Brezoviku i Centru za stare (*Dnevnik 2*, 10. oktobar), posjeta premijera izgradnji autoputa (*Dnevnik 2*, 11. oktobar), itd. Imajući u vidu karakter ovih događaja, jasno je da je DPS, kao vladajuća partija, iskoristila državne resurse da bi imala značajno više prostora u odnosu na druge da iznese svoje poglede a pojavljući se u liku izvršne vlasti koju čine njeni funkcioneri. Svi ovi prilozima su novinarski afirmativno obrađeni. Međutim, sličan pristup je izostao kada su u pitanju opozicioni ministri u Vladi izbornog povjerenja. Primjer za to je ministar unutrašnjih poslova, Goran Danilović, i kandidat za poslanika Velike koalicije Ključ, čiji su potezi uključivali i novinarsko kritičko sagledavanje situacije suprotno sličnim prilozima koji su se odnosili na ministre iz DPS-a. Znači, uredništvo je pravilo vidljivu razliku u tom pogledu.

Kada je riječ o izbornom bloku, koji se formalno bavio kratkim predstavljajima programa izbornih lista i materijalima izbornih lista u okviru *Dnevnika 2*, DPS je bila skoro ravnomjerno zastupljena sa ostalim partijama i koalicijama, uz podsjećanje da u ostalim segmentima *Dnevnika 2* opozicija nije imala „privilegiju“ da se često pojavljuje kao DPS. Konkretnije, od 56 priloga koji su vezani za DPS, samo je njih 19, odnosno trećina iz rubrike izborni blok, dok je kod ostalih (osim nekih vladajućih partija) gotovo preko 90%, što ukazuje da je DPS bio dominantno zastupljen u redovnom programu *Dnevnika 2*.

Demokratski front (DF)

Od ukupno šest sati, 22 minuta i 23 sekunde koji su posvećeni svim izbornim akterima na TVCG, opoziciona koalicija Demokratski front (DF), sa svojim kandidatima za poslanike, bila je prisutna u 39 minuta i 49 sekundi. DF je tokom same kampanje više puta kritikovao javni servis zbog pristrasnosti. Direktor Medijskog tima DF-a, Jovan Vučurović, svojevremeno je izjavio da je RTCG blokirao prikazivanje priloga sa skupa u Nikšiću i dodao da je urednički tim prekršio pojedine članove Zakona o izboru odbornika i poslanika, kao i Zakona o elektronskim medijima, ocjenjujući da se radi „o organizovanoj akciji vrha javnog servisa, DPS-a, Agencije za elektronske medije, a da će vidjeti kakva je, kako su naveli, i uloga nekih ljudi iz OEBS-a “koji vršljaju po javnom servisu i sugerišu šta je sporno, a šta nije”²³ Uredništvo RTCG je reagovalo odgovorivši: „Kako bi se poštovao Ustav i zakoni Crne Gore, TVCG upućuje vođstvo DF-a da umjesto reagovanja, u kojem osim političkih ocjena nema ni jednog argumenta, svoje primjedbe na legalne i legitimne odluke uredništva TVCG, upute skupštinskom Odboru za praćenje primjene Zakona o izboru odbornika i poslanika“²⁴ i tada su istakli da od četiri priloga koja je DF poslao na emitovanje, TVCG je u dva slučaja zatražio da DF izbací djelove za koje cijeni da su u suprotnosti za zakonima, a u dva slučaja prilozí su emitovani u cjelosti.

U odnosu na ukupno vrijeme koje je posvećeno ovoj grupaciji, nosilac liste, Andrija Mandić, bio je zastupljen 17 minuta i 35 sekundi. Primjetno značajno manje vremena DF je bio prisutan u odnosu na DPS isključivo zbog činjenice da je DPS intezivirano koristio svoje predstavnike u izvršnoj vlasti radi promocije.

U izbornom bloku, DF je bio zastupljen 20 minuta i 14 sekundi, od čega nosilac liste, Andrija Mandić, 10 minuta i 43 sekunde. Generalno posmatrajući, to je nešto manje prostora koji su u toj tematskoj cjelini dobijali predstavnici drugih partija i koalicija, uz napomenu da su u izbornom bloku prikazivani materijali koje su dostavljale same političke partije i koalicije.

²³ <http://www.cdm.me/politika/vucurovic-tvcg-zabranila-emitovanje-spota-sa-skupa-u-niksicu>

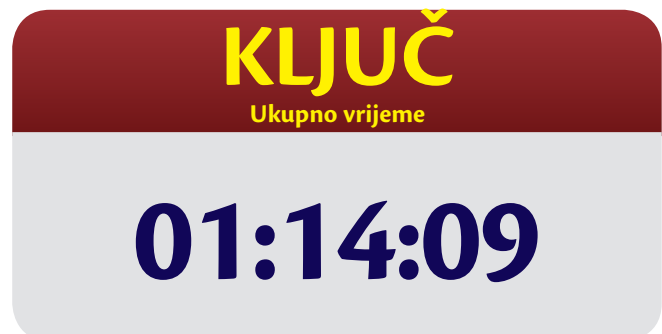
²⁴ <http://www.cdm.me/drustvo/odboru-uputiti-primjedbe-na-legitimne-odluke-tvcg>

Tokom analize, tim CGO-a nije konstatovao ni pozitivno ni negativno izvještavanje o aktivnostima DF-a. U svim slučajevima, bilježi se neutralno izvještavanje, ali uz naglasak da se većina priloga bazirala na materijalima same izborne liste DF-a u okviru izbornog bloka. Vrlo malo priloga bilo je posvećeno DF-u u ostalim segmentima *Dnevnika 2*, što je i pokazatelj odnosa javnog servisa prema toj opozicionoj strukturi.

Velika koalicija Ključ (DEMOS, SNP, URA)

Velika koalicija Ključ, koji čine DEMOS, Socijalistička narodna partija (SNP), i Građanski pokret Ujedinjena reforma akcija (URA), je od ukupnog vremena posvećenog izbornim akterima (šest sati, 22 minuta i 23 sekunde), sa svojim kandidatima za poslanike, bila zastupljena jedan sat, 14 minuta i 9 sekundi što je najviše nakon DPS-a. Ovom je doprinijela činjenica da je Goran Danilović, ministar unutrašnjih poslova u Vladi izbornog povjerenja, bio na listi koalicije Ključ, a sam je često bio tema novinarskih priloga imajući u vidu da je birački spisak u nadležnost MUP-a. Dodatno, u predizbornom periodu se dogodio i veliki broj ubistava i obračuna kriminalnih grupa u kojima je on istupao ispred MUP-a.

Od 21 priloga u okviru *Dnevnika 2*, čak 16, što je više od tri četvrtine ne spada u rubriku izborni blok. Ipak, primjetno je da uredništvo nije bilo blagonaklono prema ministru Daniloviću. Na primjer, u prilogu *Dnevnika 2*, emitovanom 21. septembra, Muhamed Đokaj ispred Agencije za zaštitu ličnih podataka iznosi kritike na račun ministra unutrašnjih poslova pri čemu nije ispoštovan novinarski princip izbalansiranosti da se kontaktira druga strana. Reagovanje MUP-a je objavljeno tek u *Dnevniku 3* i to u vidu saopštenja. Urednica pomenutog *Dnevnika 2* bila je Ratka Pavlović. Još dva puta se, prema ocjeni tima CGO-a, izvještavalo na štetu ministra Danilovića – 26. septembra (urednica *Dnevnika 2* Biljana Stanković, novinarka Dijana Drašković) i 6. oktobra (urednik *Dnevnika 2* Nebojša Skenderi, novinarka Tatjana Debeljević). U oba navedena primjera tema je bila birački spisak. U prvom primjeru nije ispoštovan princip izbalansiranosti i uzeta izjava od ministra Danilovića kao odgovor na kritike profesora Đorđija Blažića, a u drugom primjeru je i pored neutralnog priloga u kojem je ispoštovan princip izbalansiranosti, višeminutnim gostovanjem profesora Blažića značajno više vremena posvećeno kritici nepotpisivanja biračkog spiska. Ostalih 18 priloga su neutralni u odnosu na ministra unutrašnjih poslova, ali je primjetna razlika u odnosu na predstavnike DPS-a u izvršnoj vlasti koji su predstavljani samo u pozitivnom svijetlu kroz niz manje više protokolarnih događaja.

U odnosu na ukupno vrijeme koje je posvećeno ovoj koaliciji, nosilac liste, Miodrag Lekić bio je zastupljen 18 minuta i 51 sekundu što je nešto više od nosioca liste DF-a, a značajno manje od premijera Đukanovića.

Kada je riječ i izbornom bloku, kao posebnoj tematskoj cjelini u okviru *Dnevnika 2*, Ključ je bio zastupljen u 29 minuta i tri sekunde, od čega nosilac liste Miodrag Lekić 18 minuta i 51 sekundu. Ključ je koalicija

koja je bila najviše zastupljena u izbornom bloku, a zanimljiva je činjenica da se nosilac ove liste u *Dnevniku 2* pojavljivao kao akter isključivo u dijelu izbornog bloka *Dnevnika*, odnosno u drugim kontekstima nije postojao za *Dnevnik 2*.

Učešće predstavnika jednog konstituenta Ključ-a u Vladi, obezbijedilo je ovoj koaliciji da nakon DPS-a bude najzastupljenija u *Dnevniku 2*, sa naglaskom da je to nerijetko bilo i na štetu njihovog predstavnika u izvršnoj vlasti. Od 36 priloga, 23 je vezano za rubriku Izborni blok (63,88%).

Miodrag Lekić

Ukupno vrijeme

00:18:51

KLJUČ

Izborni blok

00:29:03

Miodrag Lekić

Izborni blok

00:18:51

Demokratska Crna Gora (DCG/Demokrate)

Demokratska Crna Gora (Demokrate), je od ukupno šest sati, 22 minuta i 23 sekunde opredijeljenim svim izbornim akterima u *Dnevniku 2*, sa svojim kandidatima za poslanike bila prisutna u 31 minut i 20 sekundi. Demokrate su tokom izborne kampanje imale oštar prigovor na rad javnog servisa RTCG povodom prvobitnog odbijanja da se emituje njihov promotivni spot.²⁵ Demokrate su tada ocijenile da RTCG pokušava da zaustavi emitovanje spota "Više nas je, ne boj se" ne navodeći ni jedan jedini razlog zbog čega to čine. U odgovoru RTCG, objašnjavalo se da da je neophodna dodatna konsultacija sa Agencijom za elektronske medije, kao i da će naknadno obavjestiti Demokrate o svom konačnom stavu tim povodom. Međutim, naknadno, odlukom Savjeta RTCG i odgovorom Agencije za elektronske medije odobreno je emitovanje pomenutog spota.²⁶

Demokrate

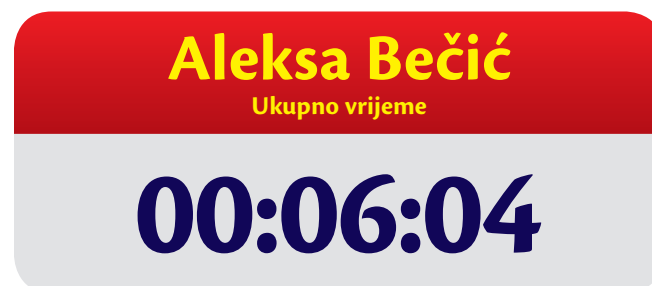
Ukupno vrijeme

00:31:20

²⁵ <http://www.vijesti.me/izbori2016/demokrate-rtcg-pokusava-da-zaustavi-emitovanje-naseg-spota-906763>

²⁶ <http://demokrate.me/2016/10/11/agencija-potvrdila-da-je-urednistvo-rtcg-nezakonito-zaustavilo-nas-spot/>

U odnosu na ukupno vrijeme koje je posvećeno ovoj partiji, nosilac liste Aleksa Bečić bio je zastupljen svega 6 minuta i 4 sekunde što je ubjedljivo najmanje od svih nosilaca relevantnih izbornih lista (uz Ervina Ibrahimovića iz BS-a) a koje su ušle u Skupštinu Crne Gore. Sva pomenuta minutaža ostvarena je u okviru izbornog bloka.

U izbornom bloku, Demokrate su bile zastupljene 12 minuta i 29 sekundi, što je uz HGI i Bošnjačku stranku i koaliciju „Albanci odlučno“ najmanje. Međutim, potrebno je ponovo naglasiti da izborni blok čine izvještaji koji se baziraju na materijalima izbornih lista koje partije i koalicije dostavljaju sa svojih skupova.

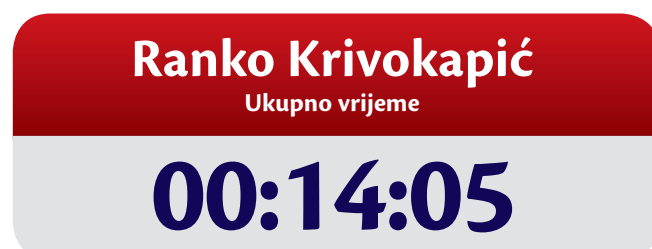
CGO je, kroz ovu analizu, došao do zaključka da je RTCG neutralno izvještavao o Demokratama sa napomenom da im je veoma malo priloga bilo posvećeno mimo izbornog bloka - svega četiri od 17 (Inicijativa za smjenu gradonačelnika Stijepovića – *Dnevnik 2* od 29. septembra; DIK u odboru Skupštine za praćenje i realizaciju izbora – *Dnevnik 2* od 3. oktobra; Sastanak u Skuštini oko biračkog spiska i AFIS-a – *Dnevnik 2* od 4. oktobra; Ovlašćenje za potpisivanje biračkog spiska – *Dnevnik 2* od 6. oktobra).

Socijaldemokratska partija (SDP)

Socijaldemokratska partija (SDP), takođe, spada u manje zastupljene partije, što je i nastavak odnosa javnog servisa RTCG prema ovoj partiji, a na što su ukazala i ranija istraživanja CGO-a.²⁷

Od ukupnog vremena posvećenog izbornim akterima (šest sati, 22 minuta i 23 sekunde), SDP sa svojim kandidatima za poslanike bila je prisutna 32 minuta i dvije sekunde što je vremenski približno Demokratama, manje od DF-a, a značajno manje od DPS-a, Velike koalicije Ključ, ali i Socijaldemokrata Crne Gore. Primjetno je da mnogo manje prostora SDP dobija uslijed promjene koju je ta partija napravila u svom političkom djelovanju. Takođe, smjenom Ranka Krivokapića sa čela zakonodavne vlasti, SDP je izgubio i značajan medijski prostor što je naročito bilo osjetno u predizbornoj kampanji. Zanimljiv je podatak da ministar finansija iz

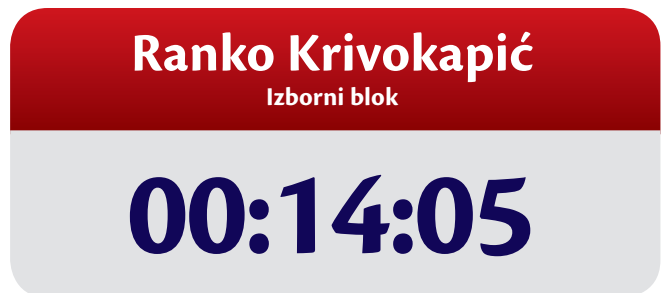

²⁷ <http://media.cgo-cce.org/2016/07/cgo-cce-kroz-cije-pogled-nam-rtcg-predstavlja-crnogorsku-realnost.pdf>

SDP, kao predstavnik opozicije u Vladi izbornog povjerenja, nije dobio niti jedan minut u *Dnevniku 2* za razliku od njegovih dojučerašnjih koalicionih partnera iz DPS-a, ili dojučerašnjih partijskih kolega iz Socijaldemokrata, ali i ministra Gorana Danilovića. Od 21 priloga u kojima se pominje SDP, čak 19 je u okviru izbornog bloka koji je uglavnom bio sačinjen od materijala izbornih lista što je nešto više od 90% (90,47%)

U odnosu na ukupno vrijeme koje je posvećeno ovoj partiji, nosilac liste, Ranko Krivokapić bio je zastupljen 14 minuta i 5 sekundi i to sve u segmentu izborni blok. SDP, u izbornom bloku kao posebnoj tematskoj cjelini u okviru *Dnevnika 2*, bio je zastupljen 23 minuta i pet sekundi.

Tokom analize, tim CGO-a nije primjetio ni pozitivno ni negativno izvještavanje o aktivnostima SDP-a. U svim slučajevima, bilježi se neutralno izvještavanje, uz naglasak da se većina priloga bazirala na materijalima izbornih lista u okviru izbornog bloka, odnosno u ovom slučaju samog SDP-a.

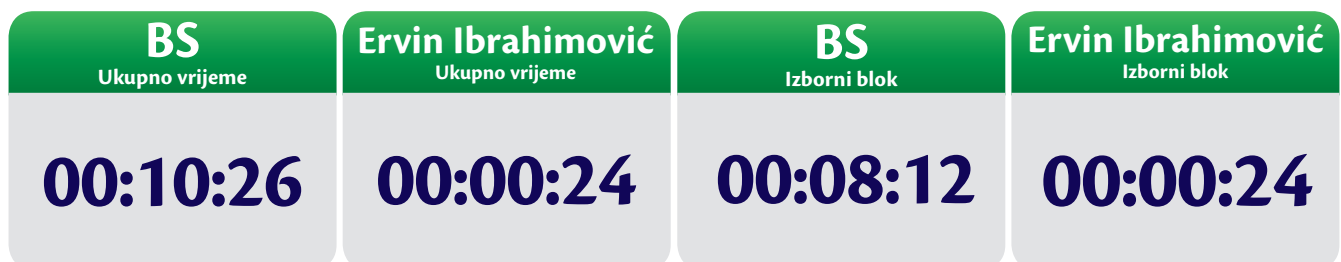

Bošnjačka stranka

Bošnjačka stranka (BS) je, od ukupno šest sati, 22 minuta i 23 sekunde posvećenih svim izbornim akterima, sa svojim kandidatima za poslanike, na *Dnevniku 2* bila zastupljena 10 minuta i 26 sekundi. U okviru tog vremena, nosilac liste, Ervin Ibrahimović bio je zastupljen svega 24 sekunde što je ubjedljivo najmanje od svih nosilaca izbornih lista koje su ušle u Skupštinu Crne Gore. Sva pomenuta minutaža ostvarena je u okviru izbornog bloka. Predsjednik partije, ali ne i nosilac liste, Rafet Husović bio je zastupljen jedan minut i 17 sekundi i, takođe, sve u okviru izbornog bloka.

U izbornom bloku, BS je bila zastupljena osam minuta i 12 sekundi, što je uz HGI i Koaliciju „Albanci odlučno“ najmanje. Međutim, potrebno je ponovo naglasiti da izborni blok čine izvještaji koji se baziraju na materijalima izbornih lista koje partije i koalicije dostavljaju sa svojih skupova, konferencija za medije, itd.

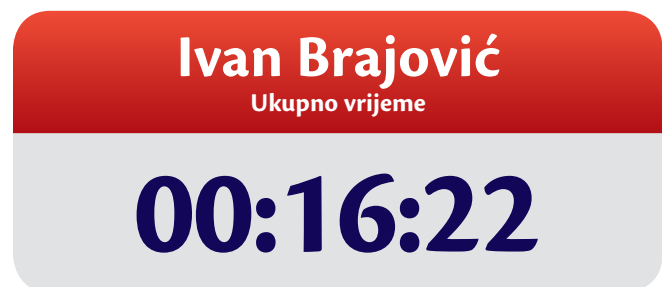

CGO je, kroz analizu, došao do zaključka da je RTCG neutralno izvještavao o predizbornim aktivnostima BS-a, ali se primjećuje da je ovoj partiji od 13 priloga posvećen samo jedan koji nije u okviru izbornog bloka (Deponije na sjeveru Crne Gore – *Dnevnik 2* od 21. septembra).

Socijaldemokrate Crne Gore (SD)

Socijaldemokrate Crne Gore (SD) su od ukupnog vremena posvećenog izbornim akterima (šest sati, 22 minuta i 23 sekunde), sa svojim kandidatima za poslanike, bili zastupljeni 45 minuta i 29 sekundi što je najviše nakon DPS-a i Velike koalicije Ključ. U ovo vrijeme su uračunati prilozi u kojima se predstavnici Socijaldemokrata pojavljuju u svojstvu izvršne vlasti. Posebno se bilježi živo uključenje u *Dnevnik 2*, ministra Vujice Lazovića, 25. septembra, povodom otvaranja Info fest-a kada mu je data prilika da indirektno promoviše resor kojim je upravljao.

Dodatno, predstavljen kao predstavnik Crnogorskog turističkog udruženja, Žarko Radulović, inače kandidat za poslanika SD-a i nosilac liste na lokalnim izborima u Budvi, pojavio se u prilogu o dolasku kineskih turista u Crnu Goru od 28. septembra. Dalje, konstatuje se i posjeta ministra saobraćaja i pomorstva Ivana Brajovića izgradnji autoputa (*Dnevnik 2*, 11. oktobar). Iako manje od većeg koalicionog partnera DPS-a, i Socijaldemokrate su imale privilegovan prostor da kroz svoje aktivnosti u okviru izvršne vlasti promovišu indirektno sebe i svoju partiju.

U odnosu na ukupno vrijeme koje je posvećeno ovoj partiji, nosilac liste, Ivan Brajović bio je zastupljen 16 minuta i 22 sekunde.

Kada je riječ i izbornom bloku, kao posebnoj tematskoj cjelini u okviru *Dnevnika 2*, Socijaldemokrate su, nakon Ključ-a, bili najviše zastupljeni i to 26 minuta i 16 sekundi, od čega nosilac liste, Ivan Brajović 14 minuta i dvije sekunde.

Analizirajući prisustvo Socijaldemokrata u *Dnevniku 2* primjetno je da je veliki broj priloga bio posvećen aktivnostima koje sprovode njihovi predstavnici u izvršnoj vlasti, a što je nesumnjivo iskorišteno za indirektnan vid besplatnog političkog marketinga i to u centralnoj informativnoj emisiji veoma gledanoj na nacionalnim nivou. SD je imala značajno više prostora u odnosu na ostale subjekte (osim DPS-a i Ključ-a).

Koalicija „Albanci odlučno“ (FORCA, DUA, Albanska alternativa)

Koalicija „Albanci odlučno“ je jedina albanska grupacija koja je ušla u Skupštinu Crne Gore, a njeni predstavnici su koristili svoje zakonsko pravo da se u pojedinim priložima (uglavnom u okviru izbornog bloka) obraćaju svojim sunarodnicima na albanskom jeziku. Ovoj koaliciji i njenim kandidatima za poslanike na *Dnevniku 2* posvećeno je osam minuta i 41 sekunda, koliko je bio zastupljen nosilac liste, Genci Nimanbegu.

U izbornom bloku, koji uglavnom sačinjavaju materijali izbornih lista koje dostavljaju javnom servisu partije i koalicije, koalicija „Albanci odlučno“ bila je zastupljena u pet minuta i 45 sekundi, što je najmanje od svih izbornih aktera koji su izborili mandat u Skupštini Crne Gore.

Albanci odlučno Ukupno vrijeme	Genci Nimanbegu Ukupno vrijeme	Albanci odlučno Izborni blok	Genci Nimanbegu Izborni blok
00:08:41	00:08:41	00:05:45	00:05:45

CGO je kroz analizu došao do zaključka da je RTCG neutralno izvještavao o predizbornim aktivnostima koalicije, ali se primjećuje da je pomenutom izbornom akteru od šest priloga posvećen samo jedan koji nije u okviru izbornog bloka (Agencija za elektronske medije/Spot DF-a – *Dnevnik 2* od 22. septembra). Takođe, nije bio obezbijeden prevod sa albanskog jezika, čime su zainteresovani građani Crne Gore koji ne govore albanski ostali uskraćeni za informaciju o tome što je nudila ova lista.

Hrvatska građanska inicijativa (HGI)

Hrvatska građanska inicijativa (HGI), sa svojim kandidatima za poslanike, bila je prisutna na *Dnevniku 2* ukupno 11 minuta i 40 sekundi i to samo u izbornom bloku. U odnosu na ukupno vrijeme koje je posvećeno ovoj partiji, nosilac liste, Adrijan Vuksanović bio je zastupljen svega sedam minuta i 20 sekunde i to sve u izbornom bloku *Dnevnika 2*. Dakle, predstavnici HGI-ja se od 21. septembra do 16. oktobra nisu pojavljivali u ostalim segmentima *Dnevnika 2*.

HGI Ukupno vrijeme	Adrijan Vuksanović Ukupno vrijeme	HGI Izborni blok	Adrijan Vuksanović Izborni blok
00:11:40	00:07:20	00:11:40	00:07:20

CGO je kroz analizu došao do zaključka da je RTCG neutralno izvještavao o predizbornim aktivnostima HGI-ja.

Pozitivna Crna Gora (PCG)

Iako nije izborila parlamentarni status na oktobarskim izborima, Pozitivna Crna Gora (PCG) predstavlja poseban predmet analize zbog značajnog prostora u okviru *Dnevnika 2*. Preciznije, od ukupno šest sati, 22 minuta i 23 sekunde posvećenih izbornim akterima, Pozitivna Crna Gora sa svojim kandidatima za poslanike bila je prisutna 38 minuta i 48 sekundi. Darko Pajović, kao predsjednik Skupštine Crne Gore, bio je iznimno prisutan u centralnoj informativnoj emisiji. Posebno se bilježe izvještaji sa posjeta Pajovića Evropskom parlamentu i Briselu (*Dnevnik 2*, 27. septembar i 28. septembar), Rumuniji i Letoniji povodom ratifikacije sporazuma između Crne Gore i NATO (*Dnevnik 2*, 4. oktobar i *Dnevnik 2*, 6. oktobar). Pozitivna Crna Gora je kroz personifikaciju Darka Pajovića kao šefa crnogorskog Parlamenta imala više prostora u odnosu na ostale izborne aktere, slično kao i Socijaldemokrate.

PCG

Ukupno vrijeme

00:38:48

Darko Pajović

Ukupno vrijeme

00:36:47

U odnosu na ukupno vrijeme koje je posvećeno ovoj partiji, nosilac liste, Darko Pajović bio je zastupljen 36 minuta i 47 sekundi što je skoro 95% (94,77%) vremena ove partije u *Dnevniku 2*. Slično je i u izbornom bloku gdje je PCG bila zastupljena 16 minuta i 47 sekundi, a u okviru toga lider Pozitivne 14 minuta i 46 sekundi.

PCG

Izborni blok

00:16:47

Darko Pajović

Izborni blok

00:14:46

Analizirajući prisustvo Pozitivne Crne Gore na *Dnevniku 2* primjetno je da je veliki broj priloga bio posvećen radnim i protokolarnim obavezama predsjednika Skupštine, Darka Pajovića, što je iskorišteno za indirektan vid političke promocije i u centralnoj informativnoj emisiji. Sve to, ipak, nije bilo dovoljno da partija obezbijedi parlamentarni status.

Ostali izborni akteri

Izborne liste i kandidati za poslanike koje nisu ušle u parlament - „Albanska koalicija s jednim ciljem”, Alternativa Crna Gora, Srpska stranka, Strana penzionera, invalida i socijalne pravde, Demokratski savez Albanaca, Bošnjačka demokratska zajednica (BDZ) i Stranka srpskih radikala - dobile su ukupno prostor u *Dnevniku 2* od 36 minuta i 51 sekundu i sve to u okviru izbornog bloka. Kada je riječ o nosiocima izbornih lista pomenutih partija i koalicija, oni su svoj prostor u *Dnevniku 2* dobijali u okviru izbornog bloka u trajanju od 9 minuta i 18 sekundi.

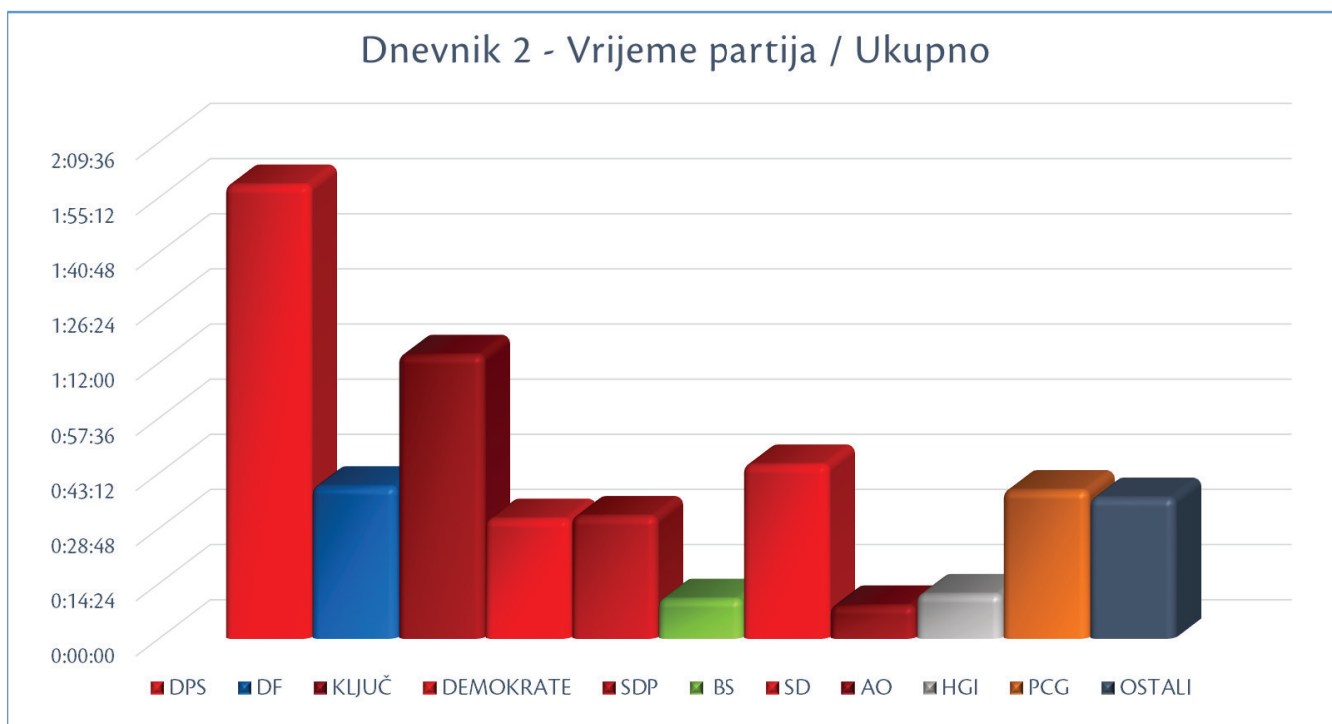
Ostale izborne liste Ukupno vrijeme	Ostali nosioci lista Ukupno vrijeme	Ostale izborne liste Izborni blok	Ostali nosioci lista Izborni blok
00:36:51	00:09:18	00:36:51	00:09:18

Pomenuti izborni akteri su stoprocentno bili zastupljeni u izbornom bloku u okviru *Dnevnika 2*, dok neki od pomenutih aktera nisu ni koristili takvu mogućnost slanja izvještaja sa skupova i press konferencija. U tom smislu, RTCG je korektno i neutralno izvještavao o njihovim predizbornim aktivnostima u skladu sa mogućnostima.

Bitno je napomenuti da do određivanja redosljeda na listama RTCG nije imao jasan kriterijum sa kojom listom počinje izborni blok u okviru *Dnevnika 2*, te je u početku taj blok otvaran od strane Socijaldemokrata. Žrijebanjem izbornih lista, pa do izborne šutnje, redosljed prikazivanja materijala izbornih lista u okviru Izbornog bloka pratio je redosljed na izbornom listiću.

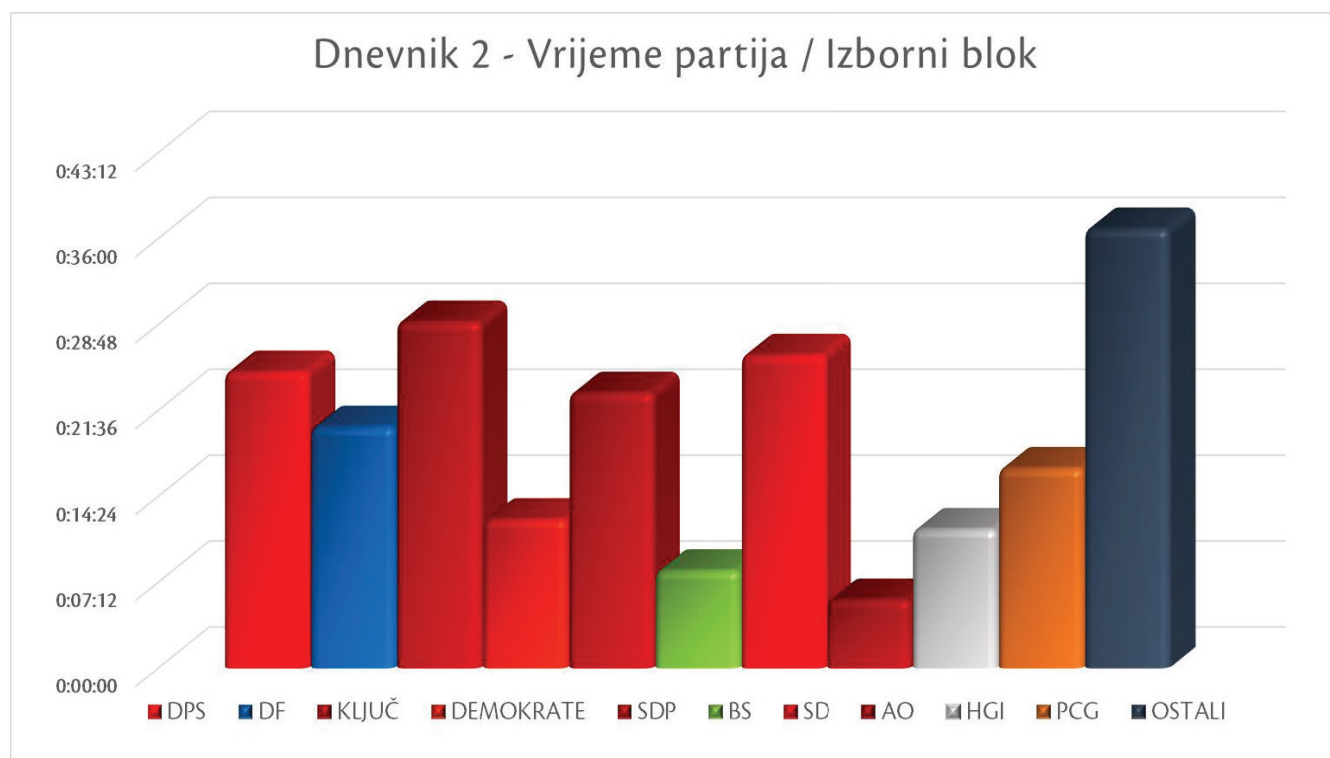
Uporedni nalazi

Poređenjem podataka, uočava se da je DPS imala ubjedljivo najviše prostora na TVCG od ukupnog vremena koje je bilo opredjeljeno za izborne liste i kandidate za poslanike (01:58:39), a najviše zahvaljujući predstavnicima u izvršnoj vlasti, koji su ujedno bili i kandidati za poslanike. Slijedi Velika koalicija Ključ (01:14:09), što je preko pola sata više u odnosu na najjači opozicioni parlamentarni subjekt DF i to prvenstveno zbog ministra Gorana Danilovića koji se često pojavljivao kao akter u *Dnevniku 2*, potom Socijaldemokrate (00:45:29), takođe zahvaljujući predstavnicima u izvršnoj vlasti, pa DF (00:39:49) i Pozitivna Crna Gora (00:38:48). Od izbornih lista koje su izborile parlamentarni status, najmanje su prostora dobile u *Dnevniku 2* Demokrate (00:12:29) i manjinske stranke i koalicije - HGI (00:11:40), Bošnjačka stranka (00:10:26), i koalicija „Albanci odlučno“ (00:08:41).

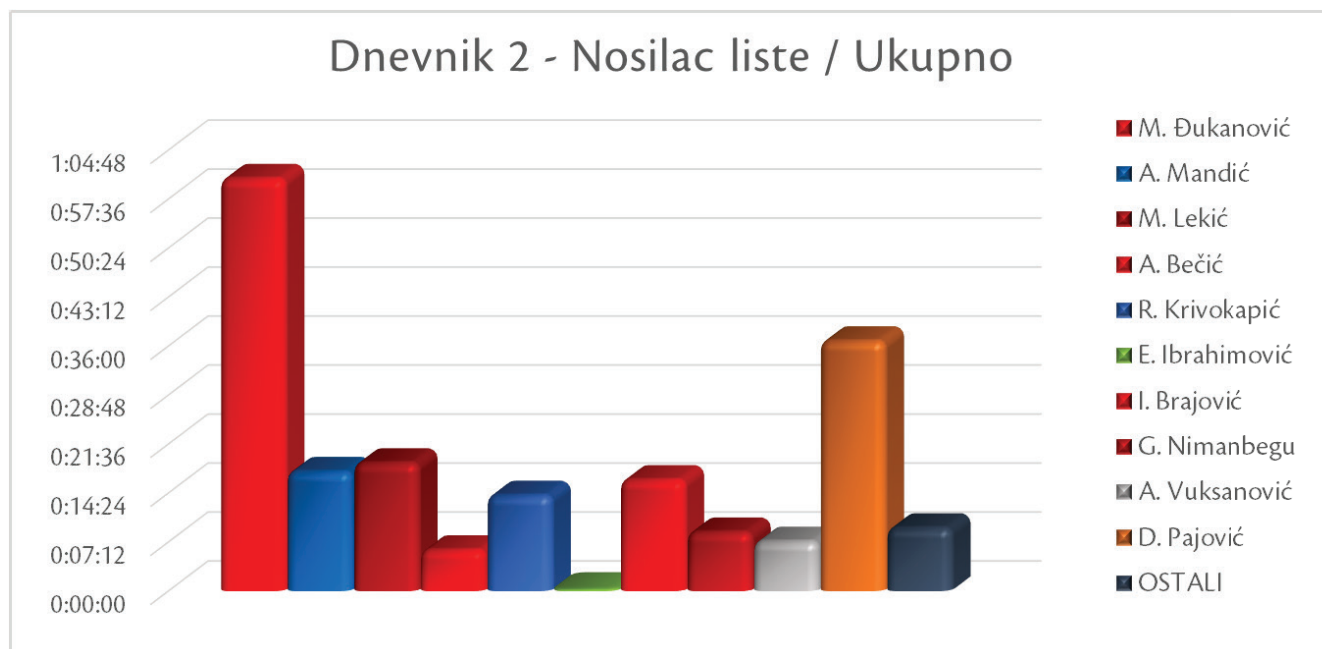
Grafik 3. Vrijeme opredjeljeno po izbornim listama od ukupnog vremena posvećenog svim partijama i kandidatima za poslanike

Kada je riječ o izbornom bloku, u okviru Dnevnika 2, najviše je bila zastupljena Velika koalicija Ključ (00:29:03), potom Socijaldemokrate (00:26:16), DPS (00:24:51), te SDP (00:23:05). Izborne liste koje su izborile parlamentarni status, a najmanje su prostora imale u izbornom bloku *Dnevnika 2* su Demokratska Crna Gora (00:12:29), HGI (00:11:40), Bošnjačka stranka (BS) (00:08:12) koalicija „Albanci odlučno“ (00:05:45). Još jednom je važno istaći da je tematska cjelina izborni blok u okviru *Dnevnika 2* bila dominantno sačinjena od materijala izbornih lista koji su dostavljani TVCG, tako da su na taj dio mogle same liste prilično uticati, a nalazi ukazuju da su tu priliku koristili u različitim obimima.

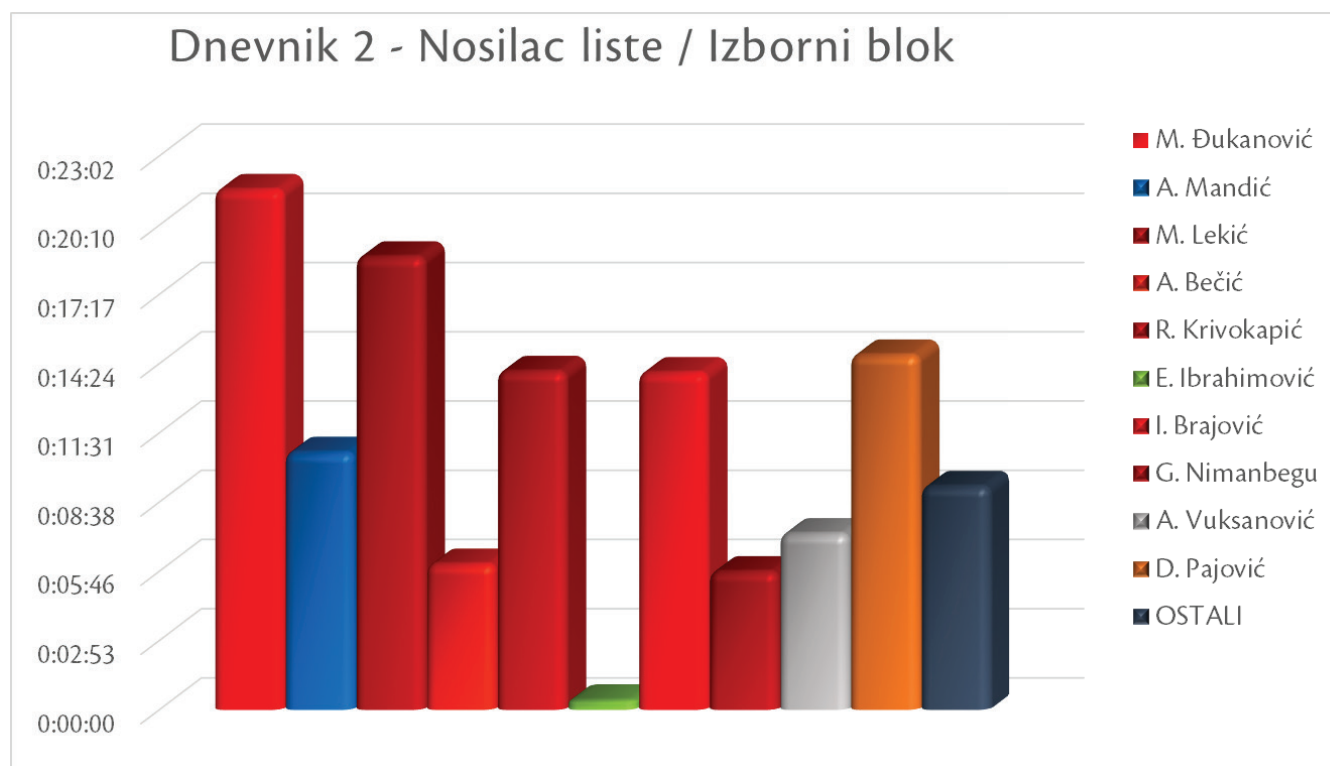
Grafik 4. Vrijeme u okviru tematske cjeline Izborni blok po izbornim listama

Nosioci izbornih lista dominantno su bili i nosioci medijske prezentacije političkih subjekata. Od ukupnog vremena za partije i kandidate za poslanike u *Dnevniku 2*, ubjedljivo najviše prostora imao je predsjednik DPS-a Milo Đukanović (01:00:39) i to zahvaljujući činjenici da je nosilac izvršne vlasti, a zatim bivši predsjednik Pozitivne Crne Gore i nosilac liste te partije na oktobarskim izborima Darko Pajović (00:36:47), opet najviše zahvaljujući činjenici da je bio šef zakonodavne vlasti. Nakon njih slijede predstavnici opozicije Miodrag Lekić (00:18:51) ispred Ključ-a, Andrija Mandić (00:17:35) ispred DF-a, te Ivan Brajović, lider vladajućih Socijaldemokrata (00:16:22). Najmanje zastupljeni nosioci lista bili su Aleksa Bečić, predsjednik Demokrata (00:06:04), šest puta manje od npr. predsjednika Pozitivne Darka Pajovića, i Ervih Ibrahimović, ispred Bošnjačke stranke (00:00:24).

Grafik 5. Vrijeme opredjeljeno za nosioce izbornih lista od ukupnog vremena posvećenog svim partijama i kandidatima za poslanike

Kada je riječ o izbornom bloku u okviru *Dnevnika 2*, najveću minutažu imao je nosilac liste DPS-a, Milo Đukanović (00:21:39), a potom lider Ključ-a, Miodrag Lekić (00:18:51). Slijede Darko Pajović (00:14:46) i Ranko Krivokapić (00:14:05). Nosilac izborne liste koja je izborila parlamentarni status sa najmanjom minutažom u izbornom bloku je Ervin Ibrahimović sa svega 24 sekunde. Rafet Husović, predsjednik partije, ali ne i nosilac liste imao je nešto više - jedan minut i 17 sekundi u okviru izbornog bloka *Dnevnika 2*. I ovdje je potrebno istaći da je tematska cjelina izborni blok u okviru *Dnevnika 2* bila dominantno sačinjena od materijala izbornih lista koji su dostavljani TVCG. Navedeni podaci govore i koliko su crnogorske partije liderske obzirom da ogromna većina njih u prvi plan stavlja nosioca liste. To je veoma izraženo kod DPS-a, a kod ostalih političkih subjekata u manjoj mjeri, i ponajmanje kod Demokrata.

Grafik 6. Vrijeme u okviru tematske cjeline Izborni blok po nosiocima izbornih lista

Intervju

Kao posebna predizborna forma, u periodu od 27. septembra do 14. oktobra 2016, emitovano je 17 intervju sa nosiocima/predstavnicima partija i koalicija koje su nastupile na oktobarskim izborima. Predviđeno trajanje intervju bilo je 60 minuta, i taj vremenski okvir uglavnom je poštovan, uz manja vremenska odstupanja. Značajnije vremensko odstupanje bilježi se jedino kod nosioca liste HGI, Adrijana Vuksanovića čiji je intervju 4. oktobra 2016. trajao (00:45:24) što je oko 15 minuta kraće od drugih predstavnika. Urednica i voditeljka tog intevjua bila je novinarka Jelena Otašević. Pomenuto se bilježi kao jedina veća nepravilnost, a na štetu predstavnika HGI-ja.

Format intervju bio je identičan za predstavnike svih partija i koalicija. Intervju je bio podijeljen na šest tematskih blokova od po 10 minuta, odnosno na sljedeće teme:

- Unutrašnja politika;
- Spoljna politika;
- Ekonomija;
- Turizam i poljoprivreda;
- Zdravstvo i socijalna zaštita;
- Obrazovanje.

Kod iste novinarkе, Jelene Otašević, bilježi se i skraćenje teme unutrašnje politike kod sagovornika iz DPS-a, Mila Đukanovića, pri čemu je sagovorniku data prilika da više govori o spoljnoj politici (Intervju, 1. oktobar). Slična situacija se bilježi i kod gostovanja Ivana Brajovića, nosioca liste Socijaldemokrata (Intervju, 12. oktobar) koji je vodila novinarka Ivana Šebek, i koja je nešto više vremena posvetila ekonomskim temama na račun unutrašnje politike. Pomenuti primjeri mogu biti pokazatelj nešto drugačijeg tretmana u odnosu na ostale sagovornike, jer se radi o temama na kojima su upravo sagovornici u kampanji insistirali kao svojim uporištima.

Miodrag Lekić u intervjuu od 6. oktobra odstupao od unaprijed dogovorenih tema, na što je korektno upozoravan od novinarkе Ratke Pavlović. Slična je situacija bila i kod intervju sa Andrijom Mandićem koji je, takođe, vodila Ratka Pavlović, i koja je nekoliko puta upozoravala sagovornika da na javnom servisu ne može prozivati ljude za koje još uvijek nije dokazana krivica. Istovremeno, za razliku od drugih sagovornika bila je i direktnija sa pitanjima. Jedno takvo pitanje odnosi se na sumnje DF-ovih konkurenata da se ovaj politički subjekat finansira iz inostranstva.

Generalno analizirajući, CGO nije primjetio značajnija kršenja novinarskih principa izbalansiranosti, osim u već pomenutom primjeru HGI-ja.

Od 17 intervju, četiri je vodila novinarka Ratka Pavlović (Ključ, DF, BDZ, SSR), četiri novinarka Nevenka Ćirović (SDP, Alternativa, Demokrate, Srpska stranka), a po tri Ivana Šebek (Pozitivna, BS, SD), Jelena Otašević (DPS, HGI, Strana penzionera, invalida i socijalne pravde) i Musa Gjoka (Albanci odlučno, Albanska koalicija sa jednim ciljem i Demokratski savez Albanaca).

Debate – parlamentarni izbori

U periodu od 26. septembra do 13. oktobra 2016. organizovano je sedam debata za parlamentarne izbore koje je vodio i uređivao novinar Zoran Leković. Debate sa predstavnicima svih izbornih lista su organizovane na sljedeće teme:

- Politički prioriteti;
- Borba protiv korupcije i organizovanog kriminala;
- Spoljna politika;
- Ekonomija;
- Zdravstveni i socijalni sistem;
- Životni standard;
- Završno sučeljavanje.

Predstavnici partija imali su za svako sučeljavanje dva kruga izlaganja, dva kruga replika i završno obraćanje. Vremensko trajanje variralo je od debate do debate u zavisnosti od raspoloženja učesnika i učesnica da koriste replike. Najkraća je bila debate na temu zdravstvenog i socijalnog sistema od 5. oktobra u trajanju od jednog sata, 57 minuta i 25 sekundi, a najduže na temu spoljne politike od 30. septembra u trajanju od dva sata, 44 minuta i 12 sekundi.

Najveći incident u ovoj novinarskoj predizbornoj formi dogodio se u prvoj debati koja je održana 26. septembra, a kada je tokom završne riječi, kandidat za poslanika DF-a, Marko Milačić, lično uručio listice predstavnici DPS-a, Marti Šćepanović, kako bi ih ona uručila predsjedniku DPS-a, Milu Đukanoviću aludirajući na kriminalni karakter koji ima partija kojoj Marta Šćepanović pripada i njen lider.²⁸ DPS je odmah nakon održane debate oštro reagovao tražeći da se Savjet RTCG i menadžment izjasne: „Povodom skandala koji se desio na javnom servisu u toku jučerašnje emisije *Debata*, kada je voditelj Vukoman Leković, suprotno pravilima debate, dozvolio predstavniku DF da studio RTCG pretvori u ulicu i izvede još jedan od svojih besmislenih performansa, tražimo od Savjeta i menadžmenta javnog servisa da se izjasne o ovom unižavanju njihove kuće i saopšte kakve će mjere preduzeti tim povodom.“²⁹ Predsjednik Savjeta RTCG Vladimir Pavićević je, u pismu³⁰ upućenom političkom direktoru DPS-a Tarzanu Miloševiću, saopštio da je „poštujući slobodu izražavanja svih političkih subjekata u Crnoj Gori, RTCG takođe u obavezi da zaštiti ugled, dostojanstvo i bezbjednost svih predstavnika izbornih lista koje učestvuju u predizbornoj kampanji“ Dalje se navodi: „U ime Savjeta RTCG upućujem izvinjenje predstavnici vaše partije, g-đi Marti Šćepanović, zbog neprijatnosti koju je doživjela tokom emisije *Debata*. Nadamo se da je javnost Crne Gore prepoznala da RTCG ni na koji način nije doprinijela neprijatnoj situaciji koja se desila u navedenoj emisiji. RTCG će uložiti napor da

²⁸ <https://www.youtube.com/watch?v=m5xiDFXcsQM>

²⁹ <http://www.rtcg.me/izbori2016/saopstenja/142560/studio-tvcg-pretvoren-u-ulicu.html>

³⁰ <http://www.rtcg.me/izbori2016/saopstenja/142610/rtcg-nece-dozvoliti-zloupotrebe.html>

svi učesnici u emisijama ovog tipa poštuju pravila i neće dozvoliti zloupotrebu medijskog prostora Javnog servisa". CGO ovo bilježi kao jedini primjer nepoštovanja novinarskih standarda i to na štetu DPS-a.

Tokom trajanja samih debata, bilo je sporenja oko pravila iste. Naime, mnogi nisu poštovali ranije ustanovljena pravila i iskakali su iz vremenskih okvira, ali je taj princip bio ujednačen i kada je riječ o vlasti i kada je riječ o opoziciji. U tom smislu, izdvaja se debata na temu ekonomije koja je održana 3. oktobra 2016. i koja je najkorektnije vođena od svih ostalih. Dodatno, 5. oktobra tokom debate o zdravstvenom i socijalnom sistemu, novinar Leković isprva nije dozvolio predstavnici BDZ-a Aidi Zoronjić da govori o hidžabu smatrajuću da to nije tema emisije. Predstavnica BDZ-a je insistirala da govori na tu temu navodno je povezujući sa temom same emisije, što je novinar onda dozvolio. U završnom sučeljavanju od 13. oktobra 2016, novinar Leković je zabranio pominjanje osoba koje nisu tu, a u kontekstu pominjanja organizovanih kriminalnih grupa o kojima je govorio predstavnik DF-a Milan Knežević.

CGO nije notirao druga kršenja novinarske objektivnosti i uravnoteženosti. Ipak, primjetno je da je ovakva forma debata lišena bilo kakve uredničke intervencije i sa aspekta gledanosti često djeluje zamarajuće i monotono obzirom na striktno držanje u okviru vremenskih okvira a što nalažu ranije donesena pravila RTCG.

Debate – lokalni izbori

U periodu od 3. do 12. oktobra 2016. organizovane su četiri debate (po jedna) za lokalne izbore u Andrijevici (3. oktobar), Budvi (5. oktobar), Gusinju (10. oktobar) i Kotoru (12. oktobar) koji su održani na isti dan kao i parlamentarni izbori na državnom nivou. Sve debate su emitovane u popodnevnom terminu a vodio ih je i uređivao novinar Saša Klikovac.

Predstavnici partija imali su za svako sučeljavanje dva kruga izlaganja, dva kruga replika i završno obraćanje. Vremensko trajanje je variralo od debate do debate u zavisnosti od raspoloženja učesnika i učesnica da koriste replike, ali i od broja izbornih listi koji su učestovale na samim lokalnim izborima. Najkraće je trajala debata za lokalne izbore u Andrijevici jedan sat, 29 minuta i 26 sekundi, a najduže za lokalne izbore u Kotoru dva sata, 14 minuta i 59 sekundi.

Debate za lokalne izbore su jedina predizborna novinarska forma na TVCG za koju CGO nije našao nijedno kršenje osnovnih novinarskih principa. U tom kontekstu, novinar Klikovac je na vrlo korektan način vodio sve debate. Naravno, manja vremenska odstupanja su posljedica živog razgovora u studiju i zapaljive predizborne retorike a što je prihvatljivo u emisijama debatnog tipa.

Zaključci i preporuke

- Kada je riječ o *Dnevniku 2*, koji je bio centralni dio analize CGO-a, poređenjem podataka, uočeno je da je DPS imao ubjedljivo najviše prostora na TVCG od ukupnog vremena koje je bilo opredijeljeno za izborne liste i kandidate za poslanike (01:58:39) a najviše zahvaljujući predstavnicima u izvršnoj vlasti, koji su ujedno bili i kandidati za poslanike. Slijedi Velika koalicija Ključ (01:14:09), što je preko pola sata više u odnosu na najjači opozicioni parlamentarni subjekt DF i to prvenstveno zbog ministra Gorana Danilovića koji se često pojavljivao kao akter u *Dnevniku 2*, potom Socijaldemokrate (00:45:29), takođe zahvaljući predstavnicima u izvršnoj vlasti, pa DF (00:39:49) i Pozitivna Crna Gora (00:38:48). Slijede, SDP (00:32:02) i Demokrate (00:31:20). Najmanje zastupljene u *Dnevniku 2*, od izbornih lista koje su izborile parlamentarni status, bile su manjinske partije i koalicije - HGI (00:11:40), Bošnjačka stranka (00:10:26) i koalicija „Albanci odlučno“ (00:08:41). Uprkos određenom napretku u predizbornom izvještavanju, ovi nalazi i dalje ukazuju na indirektno favorizovanje vladajuće opcije što nije u interesu TVCG kao javnog servisa koji bi trebao da bude izvor informacija za sve građane nezavisno od njihovog političkog opredjeljenja.
- Ogromna je disproporcija u zastupljenosti izbornih aktera u *Dnevniku 2*, prije svega zbog činjenice da su kandidati za poslanike vladajućih partija ujedno i nosioci izvršne vlasti. Stoga, CGO smatra da bi uredništvo trebalo pažljivo da razmotri kakav će pristup zauzeti u takvim situacijama u toku predizbornog perioda jer navedeno direktno može predstavljati afirmativno izvještavanje za bilo koju vladajuću stranku. Ovo treba imati na umu, naročito, jer je veliki broj događaja tempiran za promociju u samom predizbornom periodu a nema nikakvog kritičkog osvrta na iste. Na primjer, posjeta rudarima premijera Đukanovića koja se nije dešavala u prethodne dvije godine koje nisu bile izborne, već je tada samo upućivao čestitke menadžmentu i zaposlenima. Sve navedeno predstavlja indirektni politički marketing za vladajuće partije. Cijena emitovane sekunde političkog i ekonomskog marketinga nije identična, a uzimajući u obzir da se *Dnevnik 2* emituje u *prime time*-u kada je najviše gledalaca uz male ekrane, ovo nije mala usluga javnog servisa određenim akterima.
- Opozicioni predstavnici u Vladi izbornog povjerenja nisu imali jednak tretman kao i njihove kolege iz DPS-a, Socijaldemokrata i Pozitivne Crne Gore. Konkretno, u *Dnevniku 2*, nemamo nijedno pojavljivanje ministra finansija i kandidata SDP-a za poslanika, osim u izbornom bloku. Istovremeno, zabilježena su tri slučaja novinarske neizbalansiranosti u odnosu na ministra unutrašnjih poslova i kandidata za poslanike koalicije Ključ, Gorana Danilovića, što može biti indikator uređivačke politike *Dnevnika 2*. Ohrabruje, što je ovo, ipak, manji procenat u odnosu na neutralno izvještavanje o istom ministru.
- Bilježe se i primjeri parcijalnog odbijanja emitovanja video priloga sa skupova DF-a obrazloženjem da se ne mogu emotivati prilozima u kojima vlada jezik uvreda. Istovremeno, prvobitno je stopirano, a nakon odluke Savjeta RTCG i Agencije za elektronske medije odobreno, emitovanje promotivnog spota Demokrate. Ovakvi primjeri ukazuju na potrebu donošenja jasnih i unificiranih pravila kako bi se slični slučajevi u budućnosti prevenirali.

- Odluka Savjeta RTCG da uputi izvinjenje kandidatkinji za poslanicu Marti Šćepanović nakon što joj je u emisiji *Debata*, predstavnik opozicionog DF-a, Marko Milačić, direktno dao lisice za nosioca liste kojoj ona pripada je pozitivan primjer.
- CGO ocjenjuje da su trenutne forme debata, lišene bilo kakve uredničke intervencije, sa aspekta gledaoca često zamarajuće i monotone obzirom na striktno držanje u vremenskim okvirima koje propisuju ranije donesena pravila RTCG, a bez mogućnosti da se voditelji sami nadovežu kroz dodatna pitanja koja debata otvara. CGO, u tom pravcu preporučuje model koji je primjenjivala Radio televizija Srbije (RTS) na posljednjim parlamentarnim izborima u Srbiji. Naime, sva zakonska i sva interno usvojena pravila programski su realizovana na drugom kanalu srpskog javnog servisa, dok su interaktivne debate, sa nosiocima najrelevantnijih izbornih lista bile emitovane na prvom kanalu gdje je naglašeno da se sva pravila sprovode na drugom kanalu, a da je ovakav vid informisanja javnosti urednička odluka. Osim što je RTS dobio na gledanosti, cjelokupna javnost je imala priliku da u intenzivnoj raspravi zaista uvidi što su programske ponude relevantnih političkih subjekata. Naravno, ovo podrazumijeva jačanje kapaciteta informativne redakcije RTCG kako bi se osigurao profesionalan i izbalansiran odnos prema ključnim akterima.
- Najpozitivniji i najizbalansirani pristup, CGO tim, bilježi u debatama za lokalne izbore u kojima je novinar Saša Klikovac korektno i u skladu sa pravilima vodio sve četiri emisije.
- Konačno, i pored navedenih nedostatnosti, primjetan je napredak u predizbornom izvještavanju javnog servisa što može biti rezultat činjenice da je uredništvo neposredno prije izbora promijenjeno, kao i da je postojala stručna pomoć kroz angažman Tomislava Špoljara iz HRT-a.

Literatura

- Pravila o izvještavanju RTCG o sadržini predizborne kampanje za parlamentarne izbore koji će se održati 16. oktobra 2016. godine
- Zakon o medijima - Sl. list RCG, br. 51/02, 62/02
- Zakon o javnim radio difuznim servisima - Sl. list Crne Gore, br. 79/08
- Zakon o izboru odbornika i poslanika - Sl. list RCG, br. 16/2000 - prečišćeni tekst, 9/2001, 41/2002, 46/2002, 45/2004 - odluka US, 48/2006 i 56/2006 - odluka US i "Sl. list CG", br. 46/2011, 14/2014, 47/2014 - odluka US i 12/2016 - odluka US
- Zakon o elektronskim medijima - Sl. list Crne Gore, br. 46/10, 40/11, 53/
- <http://demokrate.me/2016/10/11/agencija-potvrdila-da-je-urednistvo-rtcg-nezakonito-zaustavilo-nas-spot/>
- <http://media.cgo-cce.org/2016/07/cgo-cce-kroz-cije-pogled-e-nam-rtcg-predstavlja-crnogorsku-realnost.pdf>
- <http://www.cdm.me/drustvo/crna-gora/neprihvatljivo-je-da-javni-servisi-izbjegavaju-eticke-standarde>
- <http://www.cdm.me/drustvo/odboru-uputiti-primjedbe-na-legitimne-odluke-tvcg>
- <http://www.cdm.me/politika/vucurovic-tvcg-zabranila-emitovanje-spota-sa-skupa-u-niksicu>
- <http://www.osce.org/me/odihr/elections/montenegro/270851?download=true>
- <http://www.rtcg.me/izbori2016/saopstenja/142560/studio-tvcg-pretvoren-u-ulicu.html>
- <http://www.rtcg.me/izbori2016/saopstenja/142610/rtcg-nece-dozvoliti-zloupotrebe.html>
- <http://www.rtcg.me/sw4i/download/files/article/P%20R%20A%20V%20I%20L%20A%20za%20parlamentarne.docx?id=1105>
- <http://www.rtcg.me/sw4i/download/files/article/P%20R%20A%20V%20I%20L%20A%20za%20parl.%20izbore%20NOVA.docx?id=1203>
- <http://www.rtcg.me/sw4i/download/files/article/PRAVILA%20za%20lokalne%20izbore.docx?id=1104>
- http://www.rtcg.me/sw4i/download/files/article/principi_i_standardi_rtcg.pdf?id=81
- <http://www.rtcg.me/vijesti/drustvo/140941/rtcg-spremna-da-kvalitetno-prati-kampanju.html>
- <http://www.vijesti.me/izbori2016/demokrate-rtcg-pokusava-da-zaustavi-emitovanje-naseg-spota-906763>
- <https://www.youtube.com/watch?v=m5xiDFXcsQM>

Predizborna
PRIZMA
TVCG

Centar za građansko obrazovanje
Centre for Civic Education